

Використана література:

1. *Biboletova M.* Curriculum standards and the Implications for Teacher Training-New Perspectives. Reports of Proceedings. International Seminar / M. Biboletova. – Moscow Linguistics University, 1996.
2. *Case R.* Integration in the Global Education Curriculum (paper presented at the conference / R. Case. – Ryazan (Russia), 1994.
3. *Kolker J., Kriuchkov V., Liferov A., Ustinova E., Sheina I.* A Global Perspective as a Vehicle for Education / J. Kolker, V. Kriuchkov, A. Liferov, E. Ustinova, I. Sheina. – Moscow, 2005.

ЧЕРВИНСКАЯ Л. М. *Альтернативные методы оценивания как инструмент глобального образования.*

Статья рассматривает разнообразные методы оценивания знаний студентов по английскому языку с точки зрения требований глобальных образовательных стандартов. Анализируются альтернативные методы оценивания знаний как инструмент подготовки студентов к жизни в глобализованном обществе.

Ключевые слова: глобализация, альтернативный метод, портфельное оценивание, функция оценивания.

CHERVINSKA L. M. *Alternative methods of assessment as global education tool.*

The article deals with various methods of students` English language skills assessment in the light of global educational standards. Alternative methods of assessment as a tool of students preparation for the life in the globalised world are analysed.

Keywords: globalisation, alternative method, portfolio assessment, assessment function.

Шахматова Т. В.
ПВНЗ “Європейський університет”
Нікопольська філія

**РОЛЬ ЕТИКИ ДІЛОВИХ СТОСУНКІВ У СТАНОВЛЕННІ
МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ**

У статті представлені методи напрацювання практичних навичок етики ділових стосунків та ділового етикету фахівців економічного профілю.

Ключові слова: діловий етикет, принципи ділової етики, тренінгові заняття, етичні проблеми бізнесу, рольова гра.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю оволодіння студентами практичними навичками етики ділових стосунків та дотримання правил ділового етикету для розвитку внутрішньої психологічної потреби майбутнього фахівця; дотримання правил етики поведінки в реальних виробничих умовах; виховання потреби систематичного самоконтролю і удосконалення професійних та особистісних якостей в практичній діяльності.

Мета статті – теоретично обґрунтувати проблеми етики ділових стосунків та запропонувати методи практичного напрацювання навичок ділового етикету.

Під етикою в широкому сенсі розуміється система універсальних і специфічних моральних вимог і норм поведінки, які реалізуються в процесі громадського життя. Відповідно, етика ділових стосунків виокремлює одну зі сфер громадського життя. Базуючись на загальнолюдських нормах і правилах поведінки, етичні норми службових стосунків мають деякі відмінні особливості.

Цьому питанню останнім часом приділяється все більше уваги. Це виражається у збільшенні об'єму навчальних програм в системі вузівської і післявузівської підготовки за відповідними дисциплінами (наприклад, "Ділова етика", "Етика та етикет ділового спілкування", "Етика й етикет сучасного бізнесу"). Дослідженню цієї проблеми приділили велику увагу зарубіжні та вітчизняні науковці: І. І. Тимошенко, Ю. І. Палеха, Т. Герет, Р. Клоноскі, А. А. Герасимчук, Я. Я. Зусін, А. Я. Кібанов, Д. К. Захаров, Л. Є. Орбан-Лембрик, Ю. Я. Водерацький, Ю. Ю. Петрунін, В. К. Борисов, які запропонували для вивчення наукові та прикладні знання в галузі ділових відносин, дослідили актуальні з огляду на сучасну ситуацію етичні проблеми бізнесу та управління, простежили виникнення і сутність етикету в країнах Європи та Азії взагалі й християнського етикету зокрема, а також велику увагу приділили вивченню етикету ділових (службових) взаємин, норм та правил поведінки за різних етикетних ситуацій.

На жаль, залишається недостатньо розробленою методика напрацювання практичних навичок етики ділових стосунків на підприємстві, в організації, студентами, майбутніми фахівцями. Роботодавці все більшу увагу приділяють питанням етики ділових і особистісних взаємовідносин при відборі персоналу і його прийому на роботу, а також у процесі безпосереднього виконання співробітниками своєї професійної ролі. При цьому необхідно підкреслити, що поняття "професійна роль" включає в себе не тільки здібності до виконання посадових обов'язків, але і навички взаємовідносин із зовнішнім оточенням (колегами, керівництвом, підлеглими, клієнтами, партнерами тощо) у процесі реалізації зафіксованих для конкретної посади професійних задач або функцій. Дотримання етики ділових стосунків є одним із головних критеріїв оцінки професіоналізму як окремого співробітника, так і організації в цілому [6].

Виконання співробітниками будь-якої організації норм і правил етики ділових стосунків стає її "відкритою карткою" і визначає у багатьох випадках той факт, чи буде зовнішній партнер або клієнт мати справу з даною організацією в подальшому і наскільки ефективно будуть вибудовуватися їх взаємостосунки. Використання норм та правил етики ділових стосунків сприймається оточуючими позитивно у будь-якому випадку, навіть якщо людина не володіє достатньо відпрацьованими навичками застосування правил етики. Ефект сприйняття підсилюється багаторазово, якщо етична поведінка стає природною та невимушеною. Це відбувається тоді, коли правила етики стають внутрішньою психологічною потребою людини, а також напрацьовані в процесі систематичного тренінгу. Причому цей тренінг

передбачає використання як спеціальних навчальних практичних занять в межах тієї чи іншої освітньої програми, так і будь-якої ситуації, яка складається в процесі професійної діяльності, для відпрацювання навичок етики взаємостосунків. Наприклад, вивчивши правила поведінки ділової бесіди чи телефонних переговорів, можна використовувати будь-яку бесіду в якості тренінгу.

Слід відзначити, що вказаний підхід необхідно розповсюдити не тільки на сферу службових взаємовідносин, але й використовувати відповідні життєві ситуації у відношеннях з друзями, родичами, випадковими співбесідниками.

У Нікопольській філії Європейського університету велика увага приділяється підготовці майбутніх фахівців: менеджерів, фінансистів, економістів, програмістів на засадах професійної етики та ділового етикету. Викладачі кафедри соціально-гуманітарних дисциплін плідно працюють над реалізацією наукової теми кафедри: “Проблеми розвитку професійних, ділових та особистісних якостей фахівців в умовах становлення інноваційного суспільства”. Тому однією з ключових задач методичної роботи викладачів є розробка методичного інструментарію підвищення мотивації студентів до оволодіння навичками ділової етики та етикету, запровадження інноваційних методів навчання студентів і розвитку їх особистості.

Так, у межах вивчення навчальних дисциплін “Етика та естетика”, “Філософія, в т. ч. логіка”, “Соціологія”, “Психологія” активно проводяться наукові дослідження молодими науковцями щодо вивчення основних принципів етики ділових відносин та етичних проблем ділових відносин.

Обговорення цих питань відбувається на засіданнях “круглих столів”, наукового гуртка “Філософські диспути”. Серед головних принципів міжнародного бізнесу, закріплених в Декларації Ко – “Принципи бізнесу” (ухваленій у 1994 р. у швейцарському місті Ко (Caux)), виділено наступні [6]:

- відповідальність бізнесу: від блага акціонерів до блага його ключових партнерів;

- економічний і соціальний вплив бізнесу: до прогресу, справедливості і світового співтовариства;

- етика бізнесу: від букви закону до духу довіри;

- повага правових норм;

- підтримка багатосторонніх торгових відносин;

- піклування про оточуюче середовище;

- відмова від протизаконних дій.

Вказані принципи визначають характер взаємовідносин між макросуб'єктами соціальної та економічної структури суспільства – організаціями, державою, суспільством в цілому. Недотримання етичних принципів на макрорівні, як правило, призводить до марної витрати зусиль на рішення окремих етичних проблем на рівні трудового колективу. Поряд із цим важливого значення набувають ключові принципи взаємовідношень на

макрорівні, тобто організації з покупцями, власниками (інвесторами, персоналом, постачальниками, конкурентами).

Принципи етики бізнесу закладаються в підґрунтя особистої і професійної свідомості майбутніх фахівців економічного профілю і спрямовують їх діяльність щодо професійного удосконалення і налагодження взаємостосунків у колективі.

Порівняльний аналіз етичних проблем сучасного бізнесу в Україні та за кордоном допомагає з'ясувати тотожність цих проблем у сучасному суспільстві:

– конфлікт інтересів виникає, коли особисті інтереси вступають у суперечність з інтересами організації, з якою людина, як очікується, повинна бути лояльною (не можна працювати одночасно в конкуруючих фірмах);

– політична діяльність, цілі, що стоять за політичною діяльністю бізнесмена є етичним питанням: отримання фінансових пільг для своєї фірми через правлячі кола, збільшення субсидій при зменшенні податкових відрахувань тощо;

– обман організації. Чи можна пробачити крадіжку своєму працівнику?

Чи можна взяти додому пачку паперу?

– відомчий тиск: лояльність наглядової установи – одне з джерел тиску;

– тиск безпосереднього керівника: працівники часто відчувають тиск з боку свого начальника діяти неетично;

– тиск партнерів: найсильніший примус діяти неетично може надходити від колег.

Такий тиск може прийняти форму примушення викрадати ідеї в інших працівників або ж принижувати їхню роботу, щоб самому просуватися по службі. У ситуаціях, коли така поведінка узвичаєна, дуже важко чинити якийсь опір [9].

Студенти усвідомлюють, що відповідальність за ділову етику починається з вищого керівництва. Це означає, що керівники, як вищі посадові особи, повинні нести відповідальність за дії своїх працівників і за їх етичну поведінку, а для цього треба правильно здійснювати планування, організацію та контроль відповідно до чинних постулатів бізнес-етики. З цього приводу ефективними стають зустрічі студентів на прес-конференціях, засіданнях, “круглих столах” з відомими політичними діячами, бізнесменами і керівниками підприємств, установ, організацій.

Значну роль в етичному вихованні майбутніх фахівців відіграють традиційні зустрічі студентів із колишніми випускниками Європейського університету, які зараз працюють на підприємствах і установах України. Діалог таких зустрічей присвячений темі: “Професійний імідж випускника Нікопольської філії Європейського університету”. Серед питань, які хвилюють студентів, звучать проблеми конкурсного відбору для працевлаштування молодих спеціалістів, а також конкурсу на отримання

вищої посади. З цього приводу студенти отримують інформацію від досвідчених фахівців, компетентних професіоналів, які вже зарекомендували себе на ринку праці. Їх рекомендації стосуються й етики ділових стосунків: робота з діловими паперами, участь у проведенні ділових переговорів і ділових співбесід, досвід міжнародних ділових стосунків, діловий протокол, імідж керівника, ділові стосунки з партнерами. Для студентів перших курсів розроблена програма “Адаптація студентів-першокурсників до навчання у вищій школі”.

Серед заходів, запропонованих у цій програмі, значний вплив на становлення майбутніх фахівців має студентський проект “Презентація обраної професії” за участю спеціалістів Нікопольського міжрайонного центру зайнятості. Студенти під керівництвом професорсько-викладацького складу кафедр готують презентації про обрані професії, в яких розповідають про основні вимоги до фахівців напрямів “Менеджмент”, “Фінанси”, “Економіка підприємств”, “Комп’ютерні науки” та визначають ділові та особистісні якості, якими повинен володіти майбутній спеціаліст. Поза увагою не залишаються й етичні питання. Серед моральних якостей виділяють наступні: чесність, порядність, працелюбність, ввічливість, тактовність, комунікабельність, організованість, дисциплінованість, відповідальність, доброзичливість.

Знання правил ділового етикету: підготовка та проведення ділових зустрічей, переговорів, організація зустрічей. Зустрічі делегацій та ділова атрибутика дозволяють майбутнім фахівцям правильно вирішувати проблемні ситуації, які виникають у практиці ділових стосунків з метою відпрацювання таких навичок у межах навчальних дисциплін “Українська мова (за професійним спрямуванням)”, “Етика та естетика”, “Культурологія”, “Релігієзнавство”, впроваджується система тренінгових занять. Це дозволяє використовувати навчальні тренінги, ділові ігри, рольові ігри, тести, анкетування, диспути, презентації, виставки-ярмарки для удосконалення ділових та моральних якостей майбутніх фахівців, розвиває їх комунікативну культуру, дозволяє відчути себе компетентною, впевненою людиною у складних ситуаціях спілкування, прийняття рішень тощо.

Самостійна робота студентів із цієї проблеми побудована на основі накопичення досвіду ділових стосунків. Розроблена система творчих завдань із навчальної дисципліни “Етика та естетика”: створення особистого “Кодексу честі фахівця” (за обраним напрямом навчання), складання тестів із діагностики моральних і ділових якостей фахівця, вирішення ситуаційних задач етичного характеру, написання творів-есе “Моя професійна кар’єра”, “Шляхи зростання” тощо.

Вагомий внесок в удосконалення етики ділових стосунків майбутніх фахівців економічного профілю вносять практичні заняття з навчальних дисциплін “Психологія управління” і “Конфліктологія”.

Поєднання активних, і, насамперед, тренінгових форм навчання (розгляд ситуації, виконання творчих завдань, самотестування, аналіз

візуального матеріалу тощо) з суто лекційним теоретичним матеріалом дозволяє студентам оволодіти практичними навичками: усвідомлювати свої особистісні та професійні якості і враховувати їх у діяльності фахівця (економіста), розвивати навички психічної саморегуляції, використовувати психологічні методи у стимулюванні позитивної мотивації персоналу та врегулюванні конфліктної ситуації, застосовувати конструктивні методи та прийоми ефективного ділового спілкування, прогнозувати рівень конфліктогенності особистості та проводити первинну діагностику ділових якостей людини.

Виконання самостійної роботи з цих навчальних дисциплін, повинне спиратись на практичний досвід і конкретні приклади.

Завдяки цьому майбутні фахівці оволодівають навичками ділового спілкування, що в подальшому допоможе їм гідно презентувати себе на ринку праці, сприятиме гармонізації ділових стосунків і створенню позитивного мікроклімату в трудовому колективі.

Висновок. Таким чином, представлена методика напрацювання практичних навичок етики ділових стосунків та дотримання правил ділового етикету ефективно сприяє вдосконаленню професійних якостей майбутніх фахівців, навчає майбутніх спеціалістів дотримуватися універсальних і специфічних моральних вимог і норм поведінки в діловій практиці спілкування на підприємствах, в установах та організаціях. Запроваджені методи підготовки: тренінгові заняття, ділові та рольові ігри, тестування та самотестування, презентація творчих проектів, диспути і засідання “круглих столів” забезпечують системний науково-методичний та гуманістичний підхід до навчання студентів, допомагають їм оволодівати навичками вирішення етичних проблем ділових стосунків, ефективними, правильними гуманними засобами.

Використана література:

1. Герасимчук А., Тимошенко О., Дашкевич Я. Етика й етикет сучасного бізнесу – запорука економічної безпеки підприємств : навч. посіб. / А. Герасимчук, О. Тимошенко, Я. Дашкевич. – К. : Вид-во Європейського університету, 2007. – 284 с.
2. Герет Т. М., Клоноскі Р. Дж. Етика бізнесу / переказ з англ. О. Ватаманюк – К. : Основи, 1999. – 210 с.
3. Ділові контакти з іноземними партнерами : навч.-практ. посіб. / за заг. ред. І. І. Тимошенка. – К. : Вид-во Європейського університету, 2004. – 233 с.
4. Зусін В. Я. Етика та етикет ділового спілкування : навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. / В. Я. Зусін. – К., 2005. – 220 с.
5. Кибанов А. Я., Захаров Д. К., Коновалова В. Г. Этика деловых отношений : учеб. / А. Я. Кибанов, Д. К. Захаров, В. Г. Коновалова. – М. : ИНФРА-М., 2004. – 367 с.
7. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія управління : посіб. / Л. Е. Орбан-Лембрик. – К. : Академ-видав., 2003. – 567 с.
8. Палеха Ю. І. Ділова етика : навч.-метод. посіб. – 5-те вид., випр. й доп. / Ю. І. Палеха. – К. : Вид-во Європ. Університету, 2004. – 308 с.

ШАХМАТОВА Т. В. *Роль этики деловых отношений в становлении будущего специалиста.*

В статье представлены методы наработки практических навыков этики деловых отношений и делового этикета специалистов экономического профиля.

Ключевые слова: деловой этикет, принципы деловой этики, тренинговые занятия, этические проблемы бизнеса, ролевая игра.

SHAKHMATOVA T. V. *Role of conduct business relations in formation future professionals.*

The methods of getting the practical skills of business relation's ethics and business etiquette by the specialists of economical profile are presented in this article.

Keywords: business etiquette, principles of business ethics, training classes, ethical business issues, role-playing game.

Шинкаренко Л. В.

Міжнародний гуманітарний університет (Одеса)

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІОЛОГІВ

У статті обґрунтовано доцільність та наведено шляхи реалізації педагогічних умов формування математичної компетентності майбутніх соціологів у процесі їх математичної підготовки у ВНЗ.

Ключові слова: математична компетентність, професійна спрямованість, міждисциплінарні зв'язки, наступність у навчанні.

В умовах економічних та політичних негараздів вища освіта стає ключовим елементом сталого розвитку країни. Забезпечення суспільства професійно компетентними фахівцями, здатними креативно вирішувати найскладніші задачі, використовувати інноваційні технології, – є головним завданням вищої освіти. Провідним напрямком модернізації української освітньої системи є запровадження компетентнісного підходу. Математична компетентність – необхідна складова професійної компетентності соціолога. Дослідження процесу формування математичної компетентності студента-соціолога передбачає визначення та наукове обґрунтування таких педагогічних умов, що забезпечують набуття майбутніми соціологами математичної компетентності під час їхньої математичної підготовки у ВНЗ.

Визначення специфіки професійної соціологічної діяльності та її вимог до фахівця, сутності і структури математичної підготовки і математичної компетентності майбутніх соціологів у ВНЗ, дозволили сформулювати педагогічні умови, сприятливі для ефективного формування такої компетентності, а саме:

– відповідність змісту математичної підготовки специфіці професійних завдань майбутньої соціологічної діяльності;

– забезпечення наступності всіх етапів математичної підготовки в процесі вивчення дисциплін математичного циклу;